

ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертацію **Плахотнюка Олександра Анатолійовича**
«Сучасний джаз-танець як феномен художньої культури»
на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства
за спеціальністю 26.00.01 – теорія та історія культури

Дослідження п. О. Плахотнюка – своєрідна наукова праця, яка бере в полон з перших сторінок і не відпускає доти, поки не перегорнеш останньої сторінки. Відразу вражає унікальний *характер проблеми та теоретична база дослідження*, що ставить за мету систематизувати джаз-танець та охарактеризувати його практики як мистецьке явище у художній культурі сьогодення. Те, що досягнення даної мети пов'язане з вивченням саме художньої культури, є принципово важливою предметно-методологічною орієнтацією дисертаційного дискурсу, бо художня творчість виявляє і фіксує, інституціонально-знаково визначає ті іманентні механізми культури, завдяки яким можна дістатись й до наукової апробації такого феноменального явища, яким є джаз-танець.

Незаперечними є як **актуальність** дисертаційної розвідки п. О. Плахотнюка, так і її **інноваційна змістова спрямованість**. Справа не лише в тому, що при всьому багатстві цього феномену танцювальної культури у мистецтвознавстві недостатньо осмислено природу та генезу джаз-танцю; у дослідженні п. О. Плахотнюка вперше виявляється історична та музично-хореографічна мистецька *цілісність* даного феномена, доведено, що «в українському мистецтві ХХ ст. джаз-танець сформував свою образну систему, яка стала результатом синтезу сучасних видів та жанрів хореографічного мистецтва» (с. 9.).

Видатний український хореограф Василь Авраменко говорив: «Танок – то мова, то могоуча мова, якою вимовляємо свою душу». Сучасний танець, незважаючи на глобалізаційні впливи і певний синкретизм, промовляє до нас мовами різних народів.

Сучасний джаз-танець як феномен художньої культури розкривається у дисертації як свого роду *відповідь* на запити та виклики світової культури ХХ століття, тому він дійсно постає наскрізь діалогічним, виступає тою формою, у якій людство веде свій діалог – полілог з оточуючою історичною дійсністю.

Першоосновою джаз-танцю виступає джаз. На думку Олени Строчкової, «джаз – це історичний, естетико-культурний, соціокультурний феномен. Це спосіб мислення, стиль поведінки, пов'язаний з іншими формами суспільної свідомості – релігією, політикою, філософією, джаз став індикатором всіх соціокультурних, політичних і економічних перетворень, що відбувалися в суспільстві. Він сам відчував їх вплив і одночасно впливав на них» [274, с. 25] (с. 28). Отож, саме кризь таку призму аналізує феномен джаз-танцю дисертант.

Проаналізувавши апробацію результатів дослідження п. О. Плахотнюка, стає зрозумілим, що пропонована дисертація є не просто науковою працею; воно є *працею життя, напевне, навіть способом життя* – впродовж багатьох

років. Важко утриматись від того, щоб не вказати на широку публіцистичну, організаційно-творчу та дослідну діяльність п. О. Плахотнюка, який брав участь у чисельних міжнародних та всеукраїнських конференціях, майстер-класах, опублікував 24 одноосібні наукові публікації, з них: 9 – у спеціалізованих наукових виданнях, затверджених МОН України як фахові з мистецтвознавства; 1 – у фаховому зарубіжному науковому виданні; 4 – в інших наукових збірках (3 – у міжнародних); 10 – публікацій тез доповідей у збірниках матеріалів конференцій. Також результати роботи відображено у: 1 – колективній монографії; 4 – методичних посібниках (2 – у співавторстві), 3 – методичних розробках та 24 – навчально-методичних комплексах з хореографічних дисциплін.

Тому з впевненістю зазначимо, що дисертація п. О. Плахотнюка – це завершене науково-дослідне підтвердження багаторічної діяльності автора, що знаменує підйом сучасної української культурології на новий, суттєво вищий рівень наукового узагальнення наукового та практичного досвіду.

Що стимулює інтерес дослідника до джаз-танцю? Відповідь на це запитання знаходимо у *завданнях дослідження*: виявити проблемні вектори осмислення феномену джазу у мистецтвознавчому дискурсі ХІХ–ХХІ ст.; простежити генезу джаз-танцю в соціокультурному просторі кінця ХІХ – початку ХХ ст.; охарактеризувати технічні та мистецькі виразові засоби джаз-танцю; висвітлити шляхи взаємодії джаз-танцю з хореографією бального, соціального та спортивного танцю; визначити провідні школи джаз-танцю у світі та в Україні; запропонувати класифікацію джаз-танцю у художніх практиках сьогодення.

З самого початку роботи зрозуміло, що структура дослідження повністю узгоджена із загальною логікою системного розгляду явища джаз-танцю як феномену художньої культури.

Виходячи з низки визначених позицій, на яких засновується ця структура, спробуємо прослідити концепційну динаміку дисертаційного дискурсу і звернемось до **головних змістових складових** дослідження.

Перш за все, це *теоретична та джерельна база дослідження*. Вона вже сама собою надає можливості вибудовувати фактологію та хронологію предмету роботи.

Центральною складовою дослідження є теоретичні реалії, які розкриті у **першому розділі «Феномен джазу в мистецтвознавчому дискурсі»**. Він складається з двох підрозділів, де виокремлено теоретично-методологічні основи дисертаційного дослідження, висвітлено теоретичні засади й обґрунтовано дослідницьку стратегію роботи.

Теоретичною основою дослідження стали понад чотириста джерел з філософії, історії, соціально-економічних наук, культурології, мистецтвознавства та хореології. Дослідником здійснено власні спостереження над соціокультурними процесами сьогодення у театрах опери та балету, музично-драматичних театрах, театрах оперети і мюзикл-холах, вищих навчальних закладах, позашкільних навчально-виховних закладах, у системі професійного й аматорського хореографічного мистецтва. Опрацьовані джерела

п. О. Плахотнюк умовно поділив на дві групи: матеріали з історії джазу як музичного мистецтва і як напряду сучасної хореографії.

Дисертант групує матеріали джазового музичного мистецтва таким чином: *історичний ракурс* розвитку та формування джазового музичного мистецтва (праці М. Стернса, Р. Косачева, Ю. Панасье, В. Сафранського, В. Конен, Т. Кохан, В. Симоненка, Ф. Ньютон, Л. Кияновської, П. Корнева); *культурологічні погляди і міркування* щодо джазової музики (О. Строкова, Ф. Софронова, Л. Мельник, О. Чернишова, Н. Широкова, О. Супрун), *музикознавчі аспекти* джазу, зокрема проблеми стилістики, становлення виконавської майстерності (Е. Волинський, В. Романко, Ю. Юрченко, В. Полянський, О. Воропаєва, В. Тормахова, М. Булда, С. Капелюшок, О. Капелюшок-Войченко, С. Беліченко); *мистецтвознавчі дослідження* джазової музики у площині функціонування, сприйняття, змістовності, мистецької форми, засобів музичної виразності (О. Сторокова, М. Матюхіна, Г. Полянська, С. Шулін, С. Ахмірханова, О. Чернишов, О. Воропаєва, С. Капелюшок, О. Коверза, С. Беліченко).

Вагоме значення мають дослідження з *історії розвитку, становлення й характеристики сучасного хореографічного мистецтва*, в яких частково розглянутий джаз-танець (М. Пастернакова, В. Чистякова, Е. Суриц, Є. Уварова, В. Пастух, О. Ермакова, О. Нога, І. Михайлова, В. Редя, Н. Курюмова, Ю. Винничук, М. Ільєнко, Ю. Станішевський, О. Чепалов), *культурологічні аспекти* сучасного хореографічного мистецтва (Т. Кохан, Р. Вороніна, О. Бисько, О. Устименко-Косоріч, О. Ермакова, О. Шабаліна), *мистецтвознавчі аспекти* становлення сучасного хореографічного мистецтва (Д. Бернадська, М. Шкарабан, С. Устяхин, Ю. Святелик, О. Кравчук, М. Погребняк, О. Чепалов, Д. Шариков; *вплив джаз-танцю на спортивний та бальний танець*, генезу, трансформацію, використання основних принципів джаз-танцю, формування і правила їх виконання, а також питання спортивно-танцювальних особливостей акробатичного рок-н-ролу (З. Резнікова, О. Степанова, А. Белікова, Л. Бондаренко, Т. Лісицькая, П. Боттомер, О. Дініц, Л. Браїловська, О. Ерохіна, А. Мур, Г. Луценко, М. Гавдіс, А. Згурський, В. Сосіна), а також праці, що стали ключовими при визначенні *характеристики «афро-джаз-танцю»*, *«фольк-джаз-танцю»* (А. Гуменюка, Ю. Винокурова, В. Логінова, С. Кулика, Л. Федорової, А. Огородова, В. Баглая).

Базовими для висвітлення теми дисертації п. О. Плахотнюка стали розвідки з проблематики сучасного танцю кінця ХХ ст. – початку ХХІ ст. , зокрема питань дослідження джаз-танцю, його диференції, стилістики, напрямків, форм, функцій, виконавської майстерності, балетмейстерських шкіл (Т. Васильєва, М. Єрьоміна, С. Медведева, С. Устяхін, О. Володіна, С. Полятков, О. Бисько, В. Мустафіна, Н. Шереметьєвська, А. Голубенко, Я. Бовсуновський, І. Михайлова, В. Нікітін, В. Пасютинська, В. Шубарін).

Другою важливою компонентою дослідження є *джерельна база*, яку склали: наукові, навчально-методичні, періодичні видання за проблематикою дисертації, а також твори сучасного хореографічного мистецтва. Дисертантом проаналізовано значний обсяг відеоджерел: балетів, вистав, конкурсів,

фестивалів, телевізійних проектів (подані у Додатку А. табл. 1.1). Вагоме значення для проведення дослідження мали бесіди з провідними представниками сучасного хореографічного мистецтва, а також балетмейстерська діяльність автора (Додаток А. табл. 1.2). О. Плахотнюком узагальнено інформацію, що міститься в програмах, афішах, буклетах, проспектах, документах конкурсів і фестивалів (друкованих та електронних) з приватної колекції автора. Важливе місце в дослідженні займає огляд презентацій джаз-танцю на міжнародних та всеукраїнських конкурсах, фестивалях, хореографічних оглядах в якості члена журі, організатора та учасника (Додаток А. табл. 1.3). Практичним вивченням джаз-танцю автор займався і на чисельних міжнародних та всеукраїнських майстер-класах із сучасного хореографічного мистецтва (Додаток А. табл. 1.4).

У підрозділі 1.1. *«Музикознавча думка про мистецтво джазу»* дисертант, аналізуючи праці з історії формування музичного джазового мистецтва, привертає увагу до основоположної думки відомої російської дослідниці Валентини Конен про те, що джаз-танець є невід'ємною частиною джазового мистецтва у всій його виразній красі і багатогранності, з багатьма відтінками і течіями в історичному розвитку (с. 21). Французький музичний критик Ю. Панасьє наголошував на міцному зв'язку музики й танцю, а сучасний російський учений Петро Корнєв аналізує культурологічні аспекти розвитку джазової музики, взаємопроникнення і взаємовплив джазу та інших видів мистецтв. Узагальнюючи, п. О. Плахотнюк приходять до висновку, що «музикознавча думка (як західна, так і вітчизняна) досягнула високого рівня осмислення джазу не тільки як конкретної музичної практики, але і як певного світогляду, типу культури, що кардинально вплинув на мистецьку картину світу ХХ ст. (зокрема, театр, моду, кіно, прикладне мистецтво, танець тощо). Не останнє місце серед існуючих досліджень займають і праці українських музикознавців, котрі змогли не тільки осмислити загальні питання історії, генези, стильових параметрів джазу (таких, як джазінг, наприклад), але й виявили специфіку національного обличчя джазу, шляхи його становлення, вплив на сучасну композиторську творчість України» (с. 31).

Проведені дослідження в галузі народного (фольклорного), класичного (балет), бального (спортивно-бального, соціального), сучасного (модерн-танець, модерн-джаз танець, частково джаз-танець) танцю, аналіз їхніх практик, видів, стилів і жанрів, огляд існуючої літератури (підрозділ 1.2.) показали, що джазову хореографію вивчали з погляду історії формування та загальної характеристики її окремих складових, без проведення комплексного цілісного наукового аналізу джаз-танцю як феномену художньої культури сьогодення.

Саме вирішенню цього завдання присвячені наступні розділи дисертації.

У другому розділі *«Джаз-танець в художній культурі ХХ століття»*, що складається з трьох підрозділів, розглянуто синтез споріднених мистецтв і джаз-танцю, проаналізовано формування світових шкіл джаз-танцю. У підрозділі 2.1. *«Соціокультурні засади становлення джаз-танцю»* п. О. Плахотнюк зазначає, що джаз-танець є синкретичним мистецтвом, яке об'єднує в собі музику, хореографію, а також акторську і режисерсько-

балетмейстерську складові, сценографічні аспекти, драматургічну та літературно-поетичну основу. Джаз – це не тільки музика, а тому він може бути зрозумілий тільки в історичному, соціально-економічному, комунікативно-психологічному вимірах, у логіці загальнокультурних процесів.

Для розуміння й осмислення джаз-танцю як феномену художньої культури дисертант розглядає сукупність декількох аспектів передісторії джазу – національного (африканського і європейського), фольклорно-побутового і професійно-сценічного, музичного і хореографічного.

Ведучи мову про зародження джазу, п. О. Плахотнюк пише: «Протягом кінця XVIII–XIX ст. ці два напрями культури – європейський й негритянський – впливали один на одного і врешті асимілювалися. Тож процес зародження джаз-танцю відбувався на основі африканської культури, її ритмів і танців етнічного характеру, на які накладалися різні нашарування європейської культури (релігійні, етнічні, естетичні)» (с.57).

О. Плахотнюк влучно відзначає, що розповсюдженню та популяризації джаз-танцю сприяли новації науково-технічного прогресу (відео-інсталяції, кінокадри, відео-проекції, технічні ефекти). Дисертантом проаналізовано залучення джаз-танцю у складно координовані види спорту, відокремлення деяких танцювальних форм – джаз-танцю у спортивно-бальному танці, констатовано, що генеза природи джаз-танцю дає змогу виділити його в окремий стильовий напрям сучасного хореографічного мистецтва, а також проаналізовано основні етапи формування джаз-танцю від доби зародження джазу до теперішнього часу, визначено, що для джаз-танцю притаманні колоритність, синтетичність – ще з доби менестрельного шоу аж до великих музично-драматичних постановок у театрах світу, мюзик-холах, на естраді, в опереті, у розважальних телевізійних програмах.

У підрозділі 2.2. «Синтетична природа джазу, та її відображення у джазології» п. О. Плахотнюк справедливо підкреслює, що джазологія як мистецтвознавча наука в Україні перебуває на самих початках формування, хоча є певна кількість наукових праць щодо історії та теорії джазу (в тому числі, незначна частина досліджень хореографічних аспектів джазового мистецтва).

Синкретичну природу джаз-танцю п. О. Плахотнюк розглядає як синтез джаз-танцю із видами мистецтв, зокрема з музикою, театром, живописом, літературою, академічним балетом, кінематографом, інноваційними технологіями та спортом. Важливо, що автором зроблено детальну історичну ретроспективу цього синтезу у просторі (Америка, Європа, Радянський Союз) і часі (впродовж XX ст.).

Визначено спорідненість джаз-танцю з театром, проаналізовано їх взаємовплив на розвиток виразних засобів театрального-хореографічного мистецтва. Проаналізовано вплив кінематографа на структурний зміст джаз-танцю, зокрема композицію, хореографічну лексику, манеру виконання, та роль кіномистецтва у популяризації джаз-танцю у світі.

Охарактеризовано літературну основу джазових танцювальних композицій, властивість джаз-танцю «робити слово зримим». Візуалізація

літературного лібрето виражальними засобами джаз-танцю допомагає сприйняттю хореографічної композиції та сприяє демократизації жанру.

Зазначено, що завдяки розвитку новітніх технологій звукозапису стає можливим охопити більше коло шанувальників джазового мистецтва, що вплинуло на розвиток і популяризацію джаз-танцю в світі.

Досліджено використання джаз-танцю на балетній сцені. Зазначено, що джаз-танець вводять у балетні вистави такі балетмейстери, як Р. Петі, М. Бежар, Д. Баланчін, Л. М'ясін, М. Лавровський, Д. Брянцев, В. Тихомиров, Л. Лацілін.

О. Плахотнюк виокремлює джаз-танець у балетах українських композиторів, зокрема А. Кос-Анатольського («Сойчине крило») та О. Козаренка (хореографічна фантазія «Sinfonia extravaganza»).

При виявленні взаємозв'язку джаз-танцю й живопису п. О. Плахотнюк констатує, що художники використовували джазові мотиви передусім через оформлення балетних і театральних вистав та інших творів, а також безпосередньо зображали виконавців джаз-танцю, тематичні вечірки під джаз, джазових музикантів. Взаємозв'язок джаз-танцю й живопису простежено у творчості представників театральної сценографії, на прикладі театральних художників А. Петрицького, Ф. Нірода, Ж. Вакевича, Т. Мурванідзе, М. Курилко. Проаналізовано своєрідний взаємовплив на розвитку тенденції дизайну одягу та джаз-танцю кінця ХІХ – ХХ ст.

О. Плахотнюк характеризує джазові форми танцю в бальному та соціальному танці. Розглянуто джаз-танець, який став основою для розвитку значної кількості бальних танців, зокрема таких танців, як джайв, фокстрот, квікстеп, соціальний танець, рок-н-рол та інших.

Дисертантом обґрунтовано взаємовплив джаз-танцю й спорту, через поєднання культури танцювального руху з фізичним навантаженням. Доказано, що складно-координаційні види спорту (спортивна й художня гімнастики, акробатика, фігурне катання, синхронне плавання, ритмічна гімнастика, аеробіка, черлідінг та інші), в яких показ спортивних програм відбувається під музичний супровід, у поєднанні з хореографічними елементами використовують, джаз-танець у своїх програмах.

У підрозділі 2.3. «*Формування світових виконавських шкіл джаз-танцю*» визначено, що національна специфіка мистецтва джаз-танцю розкривається через індивідуальну манеру автора, виконавців; зазначено, що у ХХ ст. на розвиток джаз-танцю в Україні мали вплив представники американської та європейських шкіл джаз-танцю; відзначено формування теп-танцю як сучасного танцювального жанру американсько-європейського походження; охарактеризовано творчий доробок американських, європейських та національних представників шкіл джаз-танцю.

У третьому розділі «*Джаз-танець у художній практиці сьогодення*» п. О. Плахотнюк запропонував жанрову типологію джаз-танцю, розглянув його сценічні й побутові форми. Розділ складається з п'яти підрозділів. У підрозділі 3.1. «*Сценічні і побутові форми джаз-танцю*» у хронологічній послідовності подано етапи розвитку та виникнення сценічних і побутових форм танцю, таких як бамбула, кек-уок, тустеп, уанстеп, джіттербаг, регтайм, свінг, фокстрот, рок-

н-рол, буги-вуги, блюз, шимі, чарльстон, лінді хоп, твіст, босанова, шейк, скейт, теп-танець, бродвей-джаз, модерн-джаз танець, стріт-джаз танець, диско, хіп-хоп, джаз-фанк танець, фольк-джаз-танець, шоу-джаз танець, блюз-джаз танець, ліричний джаз-танець, модерн-джаз-танець, контемпорарі-джаз-танець, афро-джаз-танець. Охарактеризовано їх хореографічні та стилістичні особливості.

У підрозділі 3.2. «Афро-джаз-танець» О. Плахотнюком проаналізовано його генезу, основні мистецько-стилістичні ознаки. Визначено його художньо-естетичне значення у сучасному мистецькому просторі. Запропоновано авторське визначення терміна афро-джаз-танець: «це сценічна форма сучасної хореографії, один із різновидів джаз-танцю, що поєднує класичні джазові елементи (повороти, прогини, нахили, стрибки і т. д.) та етнічну пластику африканського танцю, яка формувалася під впливом релігійних вірувань, фольклору й танцювальної культури країн Африки» (с. 142).

У підрозділі 3.3. «Фольк-джаз-танець» відзначаються основні етапи й чинники розвитку, що вплинули на формування фольк-джаз-танцю. Досліджено репертуар хореографічних колективів та діяльність балетмейстерів-постановників, що використовують у своїх хореографічних творах фольк-джаз-танець. Дисертантом сформовано власне мистецтвознавче визначення терміна фольк-джаз-танець: «це сценічна форма сучасного джаз-танцю, що поєднує хореографію джаз-танцю з народним (фольклорним) танцем. Фольк-джаз-танець надає багато нових можливостей для балетмейстерів у використанні композиційних малюнків, побудов, переходів, танцювальних комбінацій, хореографічної лексики та манери й характеру народного танцю в поєднанні з основними принципами джаз-танцю (імпровізація, поліритмія, поліцентрія та ін.) (с. 148).

Дослідник підкреслює взаємозв'язок джаз-танцю з українською народною хореографією: «Тут джаз-танцем яскраво використовується симбіоз джазової музики та хореографії – від фольклору до сценічних форм професійного мистецтва відштовхнувшись від народних, релігійних, музичних, танцювальних традицій формує нову форму сучасного хореографічного мистецтва фольк-джаз-танець» (с. 144).

У підрозділі 3.4. «Контемпорарі-джаз-танець» проаналізовано виникнення та застосування терміна контемпорарі щодо хореографічного мистецтва, зокрема джаз-танцю. Обґрунтовано необхідність введення терміна «контемпорарі-джаз-танець» у сучасне мистецтвознавство. Подано мистецтвознавче визначення терміна контемпорарі-джаз-танець.

Автор висловлює розуміння контемпорарі джаз-танцю як сучасного етапу розвитку джаз-танцю. Тобто *контемпорарі-джаз-танець* (за визначенням О. Плахотнюка) «є загальним визначенням для сучасної джазової хореографії, першого десятиліття ХХІ ст. Характеризується тенденцією до поєднання різних напрямів сучасних танцювальних технік: класичного балету, модерну, контемпорарі, афро-, фольк-джаз танцю тощо. Для виконання контемпорарі-джаз-танцю характерні імпровізація, підвищена емоційність, підкреслена ритмічність рухів як усього тіла танцівника, так і окремих його частин,

використання віртуозної техніки, тури, акцентовані перегини корпусом, залучення партерної техніки та елементів акробатики» (с. 151).

У підрозділі 3.5. «Розвиток національних виконавських осередків джаз-танцю» О. Плахотнюком відзначено вагому роль українських танцівників та хореографів у формуванні вітчизняної школи джаз-танцю на прикладі львівського, київського, рівненського та харківського виконавських осередків джаз-танцю. Проведено хореологічно-мистецький аналіз їхньої творчості та впливу на формування джаз-танцю в Україні.

А тепер, узагальнюючи дослідницькі інспірації О. Плахотнюка, визначимо ті загальні *результативні проєкції дослідження*, що свідчать про його головні теоретичні важелі та продуктивні методологічні наміри.

Автор запропонував перелік сценічних, побутових та соціальних форм джаз-танцю у хронологічній послідовності їх виникнення:

– побутові форми джаз-танцю, що виникли у кінці XIX ст.: бамбула, кек-уок, тустеп, регтайм.

– сценічні форми джаз-танцю, що виникли на початку XX ст.: уанстеп, свінг, лінді хоп, блюз, чарльстон, фокстрот, квікстеп, шимі, джайв, рок-н-рол, босанова, буги-вуги, бродвей-джаз танець, теп-танець.

– побутові та сценічні форми джаз-танцю, що виникли і розвинулись у середині XX ст.: джіттербаг, шейк, скейт, твіст, модерн-джаз танець, шоу-джаз танець, афро-джаз танець.

– сценічні та соціальні форми джаз-танцю, що почали розвиватись у кінці XX ст.: джаз-фанк танець, фанк-джаз, стріт-джаз танець, джаз-фольк танець, ліричний джаз-танець, блюз-джаз танець, контемпорарі джаз-танець (с.161-162).

Системне вивчення джаз-танцю як феномену художньої культури дало змогу О. Плахотнюку зробити декілька історико-естетичних і типологічних узагальнень, які є не тільки важливими з точки зору періодизації, а й свідчать про вдумливий науковий підхід.

Дисертант стверджує, що джаз-танець у своєму розвитку пройшов декілька історичних етапів становлення, а саме:

I етап: (1819–1884) доджазовий період, коли виникли танці афроамериканців («чорних» рабів). Найбільш розповсюдженими були релігійні танці на півдні США, зокрема суданський стиль, західноафриканський стиль.

II етап: (1885–1989) архаїчний, коли відбувається процес адаптації негритянського танцю і переходу його на професійну сцену.

III етап: (1889–1916) раннього джазу – роки підвищеного інтересу до африканської музики, танців.

IV етап: (1917–1939) традиційного (класичного) джазу:

– 1 фаза. (1917–1930) формування поняття джаз-танець і остаточне становлення школи танцю. Вершина розвитку джаз-танцю, танець і музика стають невід'ємною частиною музичних вистав на Бродвеї і в Гарлемі.

– 2 фаза. (1931–1939) роки забуття джаз-танцю.

V етап: (1940–1960) формування модерн-джаз танцю:

– 1 фаза. Повернення інтересу до джаз-танцю. Поява нового покоління афро-американських і європейських танцюристів.

– 2 фаза. (1960–1990) світове поширення джаз-танцю. Популяризація його в Англії, Західній Європі та країнах Скандинавії. Зародження школи модерн-джаз танцю. Поява перших наукових праць з джаз-танцю.

VI етап: (кінець XX ст. – початок XXI ст.) авангардний: нова хвиля захоплення джаз-танцем серед молоді; поява так званого стріт-джаз танцю, суміжного з молодіжними субкультурами, в тому числі поп, диско і хіп-хоп.

VII етап: (початок XXI ст.) період формування контемпорарі джаз-танцю, формування джазології як науки про джазове мистецтво (в тому числі і танець) (с.162-163).

До *новацій*, які запропоновано О. Плахотнюком, є: визначення нових форм джаз-танцю, а саме: *фольк-джаз-танцю* як танцювально-сценічної форми, де поєднуються хореографія джаз-танцю з народним танцем, що як окремих напрям джазової хореографії розвинувся в кінці 90-х рр. XX ст. Він надає багато можливостей сучасному хореографічному мистецтві для використання композиційних малюнків хореографічної лексики із використанням рухів народного танцю у поєднанні з джаз-танцем у танцювальних комбінаціях, етюдах та концертних номерах.

Аналіз історичного розвитку джаз-танцю допоміг О. Плахотнюку дати визначення *афро-джаз-танцю*, що поєднує класичні джазові елементи та етнічну ритмопластику африканського танцю, який відрізняється високою емоційністю й енергійністю виконання, характерним ритмічним малюнком, пов'язаним з ритмікою ударних інструментів, складністю віртуозної техніки у своїх ритмічно-динамічних рухах, переміщеннях та використанням різнорівневих площин виконання.

Дисертантом сформульовано поняття *контемпорарі-джаз-танцю*, що є загальноприйнятим для сучасного танцювального мистецтва початку XXI ст., позначеного тенденціями синтезу мистецтв, злиттям різних напрямів сучасних танцювальних технік: модерн, контемпорарі, джазу й балету (с. 167-168).

Також слід відзначити *додатки*, які збагачують дисертацію, роблять її ще більш інформативно насиченою та виявляють особисту участь дисертанта у розвитку джаз-танцю. Це: список відеоматеріалів з аналізу джаз-танцю; перелік конкурсів, фестивалів з сучасного хореографічного мистецтва з проведення дослідження джаз-танцю; перелік участі в майстер-класах з вивчення сучасної хореографії; перелік балетмейстерської та художньо-постановочної роботи проведеної в межах наукового дослідження; ілюстрації до підрозділу 2.1. Джаз-танець у кіномистецтві. Афіші фільмів; до підрозділу 2.1. Джаз-танець і живопис; до підрозділу 2.1. Джаз-танець і мода. Фото костюмів виконавців джаз-танцю; до підрозділу 3.1. Джаз-танець та його сценічні і побутові форми; фото представників мистецьких шкіл джаз-танцю до розділу 2 «Генега джаз-танцю в хореографічній культурі». Тут же вміщено *«Понятійно-категоріальний словник дослідження джаз-танцю»*, в якому наведені визначення явищ джазового танцювального мистецтва, що стосуються тематики дослідження. Значну частину наукових визначень дисертантом введено вперше як результат

проведення ним досліджень сучасного джаз-танцю як феномену художньої культури кінця ХІХ – початку ХХІ ст.

Відзначаючи високий науковий рівень дисертації О. Плахотнюка, висловлюємо окремі зауваження і побажання:

1. Ведучи мову про зародження джазу варто було би зазначити, що елементи європейської академічної школи у джаз привнесли саме виконавці-креоли («вільні кольорові» – free negro, нащадки білих рабовласників і чорношкірих рабинь). Зокрема, відома креольська кларнетова школа Лоренцо Тіо-старшого та багато інших виконавців. Цей аспект висвітлений зокрема у дослідженні Тимура Полянського (Полянський Т. Традиційний джаз. – К.: Музична Україна, 2015. – 336 с.), яке залишилося поза увагою дисертанта.

2. Періодизація становлення і розвитку джаз-танцю тісно пов'язана із класифікацією джазу, запропонованою і науково обґрунтованою у дослідженнях французького композитора і музикознавця Анрі Одера (Hodeir A. Jazz: its evolution and essence. – N.Y.: Grove Press, 1958. – P.56), американського історіографа Френсіса Ньютона (Ньютон Ф. Джазовая сцена / Ф. Ньютон. – Новосибирск : Сиб. унив. изд-во, 2007. – С. 43 – № 154 у списку літератури), російських мистецтвознавців С. Беліченка (Беличенко С. Джаз для любителей. – Новосибирск: Сиб. Унив. Узд-во, 2011. – С.23), Ю. Кінуса (Кинус Ю. Г. Джаз: истоки и развитие. – Ростов/Д.: Феникс, 2011. – С.145), які також залишилися поза увагою О. Плахотнюка. Тому варто було би вказати на цей зв'язок.

3. При розгляді проблеми синтезу джаз-танцю і літератури, можна було навести приклади літературних творів, які присвячені джаз-танцю. Як приклад, вірш Миколи Бажана «Фокстрот» (1928).

4. При Івано-Франківській обласній філармонії від 2010 року діє школа джаз-танцю як складова балетної школи (студії) народного артиста України Вадима Пісарєва (кер. Василь Шеремета); двадцять шість років в Івано-Франківську відбувається Всеукраїнський фестиваль естрадно-спортивного танцю «ФЕСТ», на якому представлено і джаз-танець; в нашому місті танцює неодноразовий чемпіон світу з брейк-дансу Федір Хашалов. Ці та інші факти свідчать, що в Івано-Франківську теж є осередок джаз-танцю. Звичайно, що він не може порівнюватися із київським чи львівським, однак сам факт його існування і розвитку свідчить про те, що і в центрі Прикарпаття, де зберігаються традиції народної хореографії, має місце сучасний джаз-танець.

Наведені зауваження не впливають на оцінку роботи, швидше засвідчують перспективність проблематики і потребу її подальшого поглибленого вивчення. Вважаємо, що дисертація підтверджує самостійність роботи, відповідність її змісту і поставленим завданням та викладена на належному рівні.

Отже, дослідження п. О. Плахотнюка переконує у тому, що, по-перше, сучасний джаз-танець є феноменом художньої культури кінця ХІХ – початку ХХІ ст., по-друге, суттєво розвиває дві сучасні наукові дисципліни *джазологію* та *хореологію*, як складові частини культурології.

Тому вважаємо, що дослідження Плахотнюка Олександра Анатолійовича «Сучасний джаз-танець як феномен художньої культури» цілком відповідає вимогам ДАК МОН України до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства зі спеціальності 26.00.01 – теорія та історія культури. Автореферат та усі публікації за темою роботи широко віддзеркалюють її зміст.

О. А. Плахотнюк повною мірою заслуговує присудження наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за означеною спеціальністю.

Доктор мистецтвознавства,
професор, завідувач кафедри академічного та естрадного співу
Інституту мистецтв ДВНЗ
«Прикарпатський національний
університет ім. В. Стефаника»,
заслужений працівник культури України

Г. В. Карась

ПІДПИС Г. В. Карась ЗАВІРЯЮ
Начальник відділу кафедри
Державного вищого навчального закладу
Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника
код 02125266
84 06 7

Прикарпатський національний
університет ім. Василя Стефаника
№ впр № 0302/1247
16 06 2016